

NOI REVISTE DE FILOLOGIE CLASICĂ

DE

I. FISCHER

Cea mai evidentă dezmințire opusă celor care se lamentează de declinul studiilor clasice ne pare a fi îmbogățirea crescândă, cantitativă și, nu rareori, calitativă a cercetărilor științifice în acest domeniu, concretizată prin extinderea progresivă, cu toate îndiguirile impuse de redacție, a bibliografiei din *L'Année Philologique* și prin apariția, an de an, a noi reviste, care nu se opresc la primul număr. Desigur că există o oarecare debilitare a infrastructurii școlare, explicabilă prin creșterea masei de informații care trebuie predate elevilor și prin restructurarea în consecință a programelor, dar, până acum cel puțin, repercusiunile în cercetare nu s-au făcut simțite. Ceea ce nu înseamnă, ținem să adăugăm, că și viitorul va putea menține cercetarea la același ridicat nivel fără aflusul continuu al unor forțe noi, cu pregătire pre-universitară.

Numai în perioada de elaborare a acestui volum au sosit în redacție patru periodice, asupra cărora ne vom opri aici.

În Ungaria, anul 1979 a văzut apariția primului volum al anuarului Catedrei de filologie greacă a Universității din Budapesta, *Homonota*; filologia greacă este înțeleasă în sens cronologic larg, de la Antichitatea clasică până la greaca modernă, incluzând relațiile ungaro-grecești și studii privind scrieri literare datorate unor filologi maghiari, redactate în greaca veche. Este oarecum replica clenică a programului susținut de Manfred Fuhrmann pentru filologia latină. Semnalăm mai jos articolele intrind în sfera de preocupări ale revistei noastre: G. Karsac, *Electra or Clytaemnestra?* (p. 9—36); F. Franciosi, *Sulle origini del metodo assiomatico-deduttivo nella matematica greca* (p. 37—57); Z. Kádár, *Fortleben der dionysischen Welt in der byzantinischen Malerei* (p. 59—71). Articolele, scrise în limbi de circulație internațională și în greaca modernă (contribuții datorate unor cetățeni maghiari de origine greacă), sînt urmate de o rubrică de recenzii destul de bogată pentru un prim număr al unei reviste (p. 193—213), încheierea constituind-o cronicile, dintre care menționăm pe cea semnată Ágnes Szöke, *Methodical Experimenting in Teaching Ancient Greek Language at Universities* (p. 214—217). Titlul revistei este el însuși un program: *ὁμόνοια* înseamnă, se știe, 'unanimitate'; și în acest sens am cita o frază din articolul programatic, asupra căreia există, fără îndoială, unanimitatea clasicistilor: « we are firmly convinced that a sounder proportion [între preocupările noilor generații] will prevail sooner or later in favour of humanities » (p. 5).

Din Italia ne-au sosit două reviste. Din *Quaderni Catanesi di studi classici e medievali* avem în față prima din cele două fascicule ale anului I (1979). În « prezentarea » liminară, redactorii se vor independenți de orice instituție care « administrează » știința sau face parte din « industria culturală » (ambii termeni aparțin autorului). Scopul științific pornește de la ideea de a considera clasicismul și evul mediu ca « un ambito culturale e non un limite cronologico che sanzionerebbe [...] lo iato fra il passato e il presente, vanificando la pur ineliminabile proiezione del mondo antico e medioevale sulla nostra società » (p. 6). De aceea, revista caută să promoveze « la riscoperta o una più accurata analisi dei fondamentali valori, che hanno consentito il germogliare e il progredire del mondo moderno » (ib.). Colaboratorii sînt italieni, profesori ai institutelor de învățămînt superior din Catania și Roma (sub conducerea lui Rosario Soraci, istoric al administrației și dreptului imperial), la care se adaugă și G. Wirth, cunoscutul istoric de la Bonn. Iată articolele privind Antichitatea: B. Saitta, *Un momento di disgregazione nel regno visigoto di Spagna: la rivolta di Ermenegildo* (p. 81—134); G. Compagnino, *Metafisica dell'immagine. Platone e il linguaggio de la poesia fra magia e retorica*, 1 (p. 159—216), care-și propune să dezbată în special problema imitației în cadrul întregii teorii poetice platonice; G. Wirth, *Anmerkungen zur Vita des Severin von Noricum* (p. 217—266), unde se discută sursele istorice ale unor evenimente din Europa centrală a secolului V; Ferronia Elia, *Ancora sul cristianesimo di Filippo l'Arabo* (p. 267—283), studiază încercările împăratului de a aduce Romei pacea religioasă și argumentele în favoarea posibilității convertirii lui Filip la creștinism; R. Soraci, *L'ordinamento tributario di Gordiano III* (p. 285—341).

O scurtă rubrică de recenzii încheie volumul, compus, după cum s-a putut observa, mai ales din studii ample.

Spre deosebire de precedentă, *Inulglata lucernis* e o revistă oficială, organul Institutului de latină al Universității din Bari, condusă de Leopoldo Gamberale, cunoscut în ultimii ani pentru lucrări de filologie (traducerea la A. Gellius, studii despre Cicero etc.). Scopul e de a oferi membrilor institutului un loc în care să-și comunice și să-și confrunte opiniile științifice și rezultatele cercetărilor. În acest sens, titlul revistei, extras dintr-un fragment al poetului Cinna (fr. 11 M), e destinat să exprime atmosfera de «cenacu cultural» al institutului; găsirea unui titlu, și a acestui titlu, printre fragmentele poetice e semnificativă pentru ordinea de preocupări și pentru obiectul pasiunii filologice a autorilor.

Articolele, dispuse alfabetic, sînt : Maria Luisa Amerio, *Su due similitudini del Protrettico di Clemente Alessandrino* (prot. 9, 86, 2) (p. 7—37), discută sursele literare și valoarea simbolică a textului; N. Biffi, *Una battuta sentenziosa di un liberto terenziano* (Andr. 141—143) (p. 39—47) situează sentența în contextul ei cultural și istoric; Pasqua Carletti Colafrancesco, *Il 'rene' di Galla* (Note ad Auson. Epigr. 34 P.) (p. 49—75), discută valoarea semantică neobișnuită a lui *ren*, traducînd gr. *νεφρός*, împreună cu alți termeni din limbajul erotic latin; L. Gamberale, *Pseudociceroniana* (exil. 6:8) (p. 77—88) propune conjecturi și interpretări la două pasaje din discursul apocrif menționat; M. Massaro, *Variatio e sinonimia in Fedro* (p. 89—142), studiază procedeul stilistic enunțat în titlu, ajungînd la concluzia că Fedru avea bogate lecturi din literatura «clasică»; Maria Lisa Ricci, *Il 'topos' della poesia consolatrice (in riferimento ad Ov. trist. 4, 1, 3 sgg., 4, 10, 117 sgg., 5, 1, 33 sg.)* (p. 143—170), urmărește evoluția temei, începînd cu lirica greacă; V. A. Sirago, *Liuis Drusilla: una nuova condizione femminile* (p. 171—207), depășește personajul din titlu, trecînd în revistă condiția femeilor din virful ierarhiei sociale și politice a perioadei augustee. După cum se observă, contribuțiile sînt în general de dimensiune medie și abordează o vastă arie de preocupări de la filologia în sens restrîns pînă la stilistică, istorie literară, istorie socială și politică, cu preferință marcată pentru studiile filologice propriu-zise.

Din S p a n i a, mai precis din C a t a l o n i a, ne sosesc două fascicule, constituind volumul I, 1979, al primei reviste de filologie clasică redactată în catalană, *Faentla*, organ al Departamentului de limbi clasice al Universității autonome din Barcelona. Conducerea îi revine prof. Marc Mayer Olivé, cunoscut pentru studiile sale de literatură latină și istorie romană, care semnează și scurta prefață. Programul e clar : «FAVENTIA cobrirà els diversos aspectes de les ciències de l'antiguitat relacionats amb el món clàssic i especialment els referents a les nostres terres»; se prevede de asemenea publicarea unor suplimente monografice. Preocupările revistei sînt de o extremă varietate : literatură, lingvistică, metrice, istorie, arheologie, recepția Antichității. Iată sumarul celor două fascicule (ne mărginim la Antichitate și la receptarea ei) : I. Concepció Piedrafita i Carpena, *Aportaciones sobre el pentámetro del Corpus Teognideo* (p. 7—16); María Cruz García Fuentes, *Las categorías primarias de la gramática de los cuentos populares del Satiricón* (p. 17—25); J. Martínez Gázquez, *Sobre el origen hispano-visigodo de las Institutionum disciplina* (p. 35—46), text pseudo-isidorian; J. Medina, *Virgili en la literatura catalana* (p. 47—61); A. Balil, *Los Gorgoneia de Barcino* (p. 63—70); X. Barral i Altet, *Els mosaics d'Empúries: informació preliminar* (p. 71—76); Isabel Rodà, *La iconografia de les estacions a Barcino* (p. 77—93); J. Pons i Sala, Marcus Licinius Celtiber, un membre important de l'aristocràcia municipal d'Aeso (p. 99—110); II. C. García Gual, *Relaciones entre la novela corta y la novela en la literatura griega y latina* (p. 135—153); Montserrat Llarena Xibillé, *La relació expressió lingüística—expressió corporal, en el Trinummus de Plaute* (p. 155—165); Julio Samsó, *Astronómica isidoriana* (p. 167—174); Ana Maria Moure Casas, *Una possible interpretació del término lumine en Palladio I*, 12 (p. 175—180); P. Quetglas i Nicolau, *Anàlisi de l'exclamació* (p. 181—194); J. M. Romeo, *El uso del ablativo en los tratados De lapsis y De catholicae ecclesiae unitate de San Cipriano* (p. 195—205); L. Ferreres, *Itaque en lloc de ita en llatí tardà* (p. 207—210); M.-J. Pena, *La tumba y los libros de Numa* (p. 211—229); J. M. Nolla Brufau, F. J. Nieto Prieto, *Acerca de la cronología de la muralla romana tardía de Gerunda: la terra sigillata clara de «Casa pastoris»* (p. 263—283). Impresionează în această înșirare nu numai vastitatea cîmpului de investigație, dar și numărul cercetătorilor care alcătuiesc echipa de colaboratori (și să nu uităm, pentru completarea imaginii, că Barcelona posedă și o a doua universitate, și aceasta dotată cu clasicisți). Fiecare fasciculă se încheie cu scurte rubrici de note (mai ales filologice, de semnalare a unor manuscrise) și de recenzii (printre care ne-am bucurat să găsim cea semnată de M. Mayer și dedicată lucrării lui E. Cizek, *Structure et idéologie...*, p. 315—319; despre aceasta vezi mai jos, p. 153).

Interesul științific, individualitatea bine conturată, și, cu o singură excepție, aspectul grafic extrem de îngrijit al noller periodice sînt fără îndoială generatoare de satisfacții intelectuale imediate și de optimism pentru viitorul studiilor noastre.